

RP 198/2013 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkringslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkringslagen ska ändras. I den förstnämnda lagen ska bland annat föreskrivas om på basis av vilket slags arbete i Finland en arbetstagarer som kommer till Finland från ett land utanför Europeiska unionen för att arbeta omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten, även om han eller hon inte är stadigvarande bosatt i Finland. När det gäller dessa tredjelandsmedborgare är avsikten att införa sådan likabehandling som direktivet om kombinerade tillstånd kräver. Dessutom

föreslås ändringar av teknisk natur i sjukförsäkringslagen på grund av genomförandet av direktivet.

Propositionen innehåller även vissa förslag till andra ändringar av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkringslagen, genom vilka lagstiftningen preciseras och anpassas så att den bättre motsvarar regleringsbehovet på grund av den ökande gränsöverskridande rörligheten.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1 INLEDNING	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.1.1 Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet	4
2.1.2 Sjukförsäkringslagen	5
2.1.3 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner	6
2.2 Lagstiftningen i EU	6
2.2.1 EU-förordning 883/2004	6
2.2.2 Direktivet om kombinerade tillstånd	7
2.3 Bedömning av nuläget	8
Kravet på arbete i fyra månader och definitionen av en arbetstagare.....	8
När tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet upphör	9
Vistelse och arbete i Finland enligt direktivet om kombinerade tillstånd	9
Kravet på laglighet, uppehållstillstånd och uppehållstillståndets behandlingstid	9
Inflyttning till Finland	10
Famijemedlemmar till företagare samt till arbetstagare som arbetar i två eller flera medlemsstater.....	11
Kravet på uppehållstillstånd och sjukförsäkringslagen	11
Sjukförsäkringslagens krav på boende i 180 dagar som villkor för att föräldrapenning ska beviljas	12
Folkpensionsanstaltens och Pensionskyddscentralens beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet	12
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	13
3.1 Målsättning.....	13
3.2 De viktigaste förslagen.....	13
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	13
4.1 Ekonomiska konsekvenser	13
4.2 Samhälleliga konsekvenser	14
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	14
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	15
DETALJMOTIVERING	16
1 LAGFÖRSLAG	16
1.1 Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.....	16
2 SJUKFÖRSÄKRINGSLAGEN	20
1 kap. Lagens syfte och tillämpningsområde.....	20
9 kap. Föräldrapenningar	20
3 IKRAFTTRÄDANDE	20
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	20

LAGFÖRSLAG	21
1. Lag om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbase- rad social trygghet	21
2. Lag om ändring av sjukförsäkringslagen	24
BILAGA	26
PARALLELLTEXTER	26
1. Lag om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbase- rad social trygghet	26
2. Lag om ändring av sjukförsäkringslagen	31

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Propositionen hör samman med förslagen av den arbetsgrupp (SOLMU IV) som utrett revideringen av den bosättningsbaserade sociala tryggheten, vilka har publicerats i serien Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior (2012:24) i oktober 2012. Genom dessa förslag anpassas bestämmelserna om den bosättningsbaserade sociala tryggheten och sjukförsäkringen till individernas och arbetstagarnas ökade gränsöverskridande rörlighet. Genom lagändringarna främjas också tillgodoseendet av individens rätt till social trygghet samt en smidig verkställighet av lagstiftningen.

Genom propositionen genomförs dessutom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/98/EU av den 13 december 2011 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeland som vistas lagligen i en medlemsstat (nedan direktivet om kombinerade tillstånd). Direktivet förpliktar till likabehandling bl.a. när det gäller sådana sektorer av den sociala tryggheten som i Finland i första hand är riktade till personer som är bosatta i landet. Genomförandet av direktivet kräver därför ändringar av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och av sjukförsäkringslagen.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Inom Finlands system för social trygghet är en betydande del av den sociala tryggheten bosättningsbaserad. Detta innebär att personer som är stadigvarande bosatta i Finland har rätt till social trygghet. Boendefrågan avgörs enligt bestämmelserna i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättnings-

baserad social trygghet (1573/1993, nedan tillämpningslagen) eller lagen om hemkom-mun (201/1994). I vissa situationer är det dock möjligt att en person alltså omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten även om han eller hon vistas utomlands. Det är då fråga om t.ex. tillfällig vistelse utomlands, arbete i vissa särskilda typer av anställningsförhållanden eller heltidsstudier utomlands.

Rätten till bosättningsbaserad social trygghet i Finland kan även grunda sig på arbete i landet. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan EU-förordning 883/2004) omfattas en person som arbetar som anställd i en medlemsstat av lagstiftningen i denna medlemsstat. Med arbete som anställd avses i den nämnda förordningen en verksamhet eller en likvärdig situation som betraktas som arbete som anställd vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i den medlemsstat där denna verksamhet utövas eller denna situation råder. En person som arbetar i Finland omfattas således med stöd av Europeiska unionens lagstiftning om social trygghet av Finlands lagstiftning om social trygghet oavsett i vilket land han eller hon är bosatt.

Rätten till bosättningsbaserad social trygghet i Finland kan inte enbart grunda sig på arbete när det är fråga om tredjelandsmedborgare som kommer från ett land utanför Europeiska unionen. I direktivet om kombinerade tillstånd ingår dock en bestämmelse om rätten till likabehandling med vistelse-medlemsstatens medborgare inom den sociala tryggheten.

2.1.1 Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

I tillämpningslagen finns bestämmelser om hur frågan om boende i Finland ska avgöras vid tillämpningen av vissa lagar om sociala förmåner. Hänvisningar till det boende som

avses i tillämpningslagen finns även i sjukförsäkringslagen (1224/2004) och i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002). För verkställigheten av den lagstiftning om social trygghet som avses i tillämpningslagen svarar Folkpensionsanstalten.

Boendefrågan avgörs enligt tillämpningslagens bestämmelser då Folkpensionsanstalten fattar beslut om huruvida folkpensionslagen, barnbidragslagen, lagen om moderskapsunderstöd eller lagen om bostadsbidrag ska tillämpas på en person. Rätt till förmåner enligt de nämnda lagarna har enligt tillämpningslagen också personer som inte bor i Finland, men på vilka den bosättningsbaserade lagstiftningen om social trygghet tillämpas på grundval av arbete eller företagsverksamhet i Finland eller på vilka denna lagstiftning alljämt tillämpas trots att de vistas utomlands.

Då Folkpensionsanstalten fattar beslut om rätten till förmåner enligt lagen om underhållsstöd, lagen om bostadsbidrag för pensionstagare, lagen om handikappförmåner, lagen om frontmannapension eller lagen om garantipension krävs det enligt 1 § 2 punkten i tillämpningslagen att den som ansöker om förmånen de facto är stadigvarande bosatt i Finland. Med anledning av EU-domstolens rättspraxis (C-299/05, Europeiska gemenskapernas kommission mot Europaparlamentet och Europeiska unionens råd) tillämpas detta krav dock inte då förmåner enligt lagen om handikappförmåner beviljas.

Med en person som är stadigvarande bosatt i Finland avses en person som har sin egentliga bostad och sitt egentliga hem här och som ständigt huvudsakligen vistas här. Utgångspunkten är i detta fall att personen i fråga de facto fysiskt vistas i Finland. På en person som flyttar till Finland tillämpas lagstiftningen om social trygghet redan från och med inresan i landet, om det enligt en helhetsbedömning av personens situation anses att han eller hon flyttar till Finland för att stadigvarande bosätta sig här. Som sådana övriga omständigheter som visar att det är fråga om stadigvarande boende uppräknas i 3 a § bl.a. att personen i fråga tidigare varit stadigvarande bosatt i Finland, är familjemedlem eller nära anhörig till en person som är stadigvarande bosatt i Finland eller har ett

arbetsavtal på minst två år eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland.

En person som kommer från ett land utanför den Europeiska unionen för att arbeta i Finland kan inte omfattas av den lagstiftning som avses i tillämpningslagen enbart på basen av arbete, utan han eller hon bör uppfylla de ovan nämnda kriterierna för fast bosättning.

Enligt EU-förordning 883/2004 omfattas en anställd eller egenföretagare i regel av lagstiftningen i det land där han eller hon arbetar. På grund av förordningens bestämmelse om likabehandling tillämpas det krav på boende som ställs i den nationella lagstiftningen inte på arbetstagare eller företagare som kommer till Finland från ett EU/EES-land eller från Schweiz. En arbetstagare eller företagare som kommer till Finland omfattas således av den bosättningsbaserade lagstiftningen om social trygghet på grundval av sitt arbete eller sin företagsverksamhet, även om han eller hon inte i enlighet med tillämpningslagen är stadigvarande bosatt i Finland. Enligt tillämpningslagen krävs det dock att en arbetstagare ska arbeta i Finland minst fyra månader utan avbrott och att arbetet uppfyller tillämpningslagens krav på lön och arbetstid. För en företagares del krävs det att han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader. Med företagare avses en person som är skyldig att teckna försäkring enligt lagen om pension för företagare (1272/2006) eller en person som enligt 3 § i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006) är skyldig att teckna försäkring enligt 10 § i sist nämnda lag.

2.1.2 Sjukförsäkringslagen

Sjukförsäkringslagen innehåller bestämmelser om sjuk- och föräldradagpenningar (moderskaps-, särskild moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt partiell föräldrapenning), specialvårdspenning och sjukvårdsersättningar. Sjukförsäkringslagen tillämpas på personer som är stadigvarande bosatta i eller arbetar i Finland. Vem som är bosatt i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4, 9 och 10 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.

Om en person enligt tillämpningslagen inte anses vara stadigvarande bosatt i Finland, tillämpas sjukförsäkringslagen på honom eller henne på grundval av arbete. Lagen tillämpas under den tid arbetet eller företagsverksamheten pågår, från och med den tidpunkt då arbetet eller företagsverksamheten inleds, oavsett personens nationalitet eller från vilket land han eller hon kommer. Sjukförsäkringen omfattar alla arbetstagare som arbetar i minst fyra månader utan avbrott och företagare som har utövat företagsverksamhet i Finland i minst fyra månader utan avbrott och som är skyldiga att teckna försäkring enligt 1 § 2 mom. i lagen om pension för företagare eller enligt 1 § 2 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare.

För att föräldradagpenning ska beviljas förutsätts det dessutom att personen i fråga har varit bosatt i Finland minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller innan barnet placeras hos adoptivföräldern. Med boende i Finland jämföras i enlighet med EU-bestämmelserna den tid under vilken en person varit försäkrad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat där unionens lagstiftning tillämpas.

Med stöd av sjukförsäkringslagen fastställer Folkpensionsanstalten också personens rätt till vård samt kostnadsansvaret i fråga om personens förmåner, bl.a. genom att utfärda europeiska sjukvårdskort samt övriga intyg och tillstånd enligt EU-lagstiftningen.

2.1.3 Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

I lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005) bestäms det att förmåner enligt lagen i fråga beviljas dem som är försäkrade enligt sjukförsäkringslagen. Med rehabiliteringsförmåner avses sådana rehabiliteringstjänster som ordnas av Folkpensionsanstalten samt ersättningar för rehabiliteringskostnader och resekostnader i samband med rehabilitering. Till rehabiliteringspenningförmånerna hör den rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten,

ersättning för uppehälle samt sådant rehabiliteringsunderstöd som beviljas enligt prövning.

Eftersom den personkrets som omfattas av den ovan nämnda lagen fastställs enligt sjukförsäkringslagen, anger sjukförsäkringslagens bestämmelser om vilka personer som är försäkrade också vem som har rätt till Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.

2.2 Lagstiftningen i EU

2.2.1 EU-förordning 883/2004

Europaparlamentet och rådet har den 29 april 2004 utfärdat förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och den 16 september 2009 förordningen (EG) nr 987/2009 med tillämpningsbestämmelser till den först nämnda förordningen. Förordningarna har tillämpats sedan den 1 maj 2010. Dessa förordningar ersätter rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen samt förordningen (EEG) nr 574/72 om den först nämnda förordningens tillämpning. Lagstiftningen kompletteras av EU-domstolens omfattande rättspraxis.

EU-förordning 883/2004 och dess tillämpningsförordning gäller den sociala tryggheten för anställda, egenföretagare och andra medborgare i en medlemsstat som flyttar från en medlemsstat till en annan. Syftet med lagstiftningen är att samordna rätten till social trygghet, så att en eventuell förlust av rätten till social trygghet i samband med gränsöverskridande rörlighet inte utgör ett hinder för bruket av rätten till fri rörlighet. Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1231/2010 har tillämpningen av dessa bestämmelser utvidgats att även gälla sådana tredjelandsmedborgare som inte enbart på grund av sitt medborgarskap omfattas av de ovan nämnda förordningarna. I dessa fall är det fråga om tredjelandsmedborgare som lagligen är bosatta i en medlemsstat, men som flyttar från en medlemsstat till en annan.

Tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 omfattar förmåner vid sjukdom,

förmåner vid moderskap och likvärdiga förmåner vid faderskap, förmåner vid invaliditet, förmåner vid ålderdom, förmåner till efterlevande, förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdom, dödsfallsersättningar, förmåner vid arbetslöshet, familjeförmåner, förmåner vid förtida pensionering samt särskilda penningförmåner som inte är avgiftsfinansierade. När det gäller Finlands lagstiftning om social trygghet omfattar förordningens tillämpningsområde sjukförsäkringen, den offentliga hälso- och sjukvården, sådan rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten, rehabiliteringsförmånerna, handikappförmånerna, arbetspensionerna, folkpensionen, garantipensionen, olycksfallsförsäkringen och utkomstskyddet för arbetslösa. Förordningens tillämpningsområde omfattar dessutom bostadsbidraget för pensionstagare och arbetsmarknadsstödet, vilka är sådana särskilda penningförmåner som inte är avgiftsfinansierade, samt barnbidraget och stödet för hemvård av barn, vilka hör till familjeförmånerna.

Samordningen av den sociala tryggheten bygger på likabehandlingsprincipen, principen om en enda tillämplig lagstiftning, principen om sammanläggning av försäkrings-, anställnings- och bosättningsperioder när det gäller rätten till en förmån, samt principen om att förmåner får medföras utomlands.

Med stöd av bestämmelsen om likabehandling ska personer vid tillämpning av medlemsstatens lagstiftning om social trygghet behandlas på samma villkor som medlemsstatens medborgare. Enligt EU-domstolens rättspraxis omfattar kravet på likabehandling även ett förbud mot indirekt diskriminering. Detta innebär att det inte är tillåtet för en medlemsstat att ställa sådana krav på en medborgare från en annan medlemsstat som han eller hon de facto har svårare att uppfylla än personer som arbetar eller bor i medlemsstaten i fråga.

Europeiska unionens lagstiftning om social trygghet tillämpas med stöd av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet även i förhållande till Norge, Island och Lichtenstein och deras medborgare. Med stöd av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om

fri rörlighet för personer, tillämpas lagstiftningen även i förhållande till Schweiz och schweiziska medborgare. För medlemsstaternas medborgares del tillämpas alltså unionens bestämmelser om social trygghet även då en medborgare i en medlemsstat flyttar till en ovan nämnd stat.

2.2.2 Direktivet om kombinerade tillstånd

Syftet med direktivet om kombinerade tillstånd är att förenkla och förenhetliga inreseförfarandena för tredjelandsmedborgare som kommer till en medlemsstat för att arbeta. Dessutom garanterar direktivet arbetstagare som kommer direkt från ett tredjeland likabehandling i förhållande till landets egna medborgare bl.a. när det gäller arbetslivet, utbildning och social trygghet.

Med arbetstagare avses i direktivet personer som har beviljats inresa till en medlemsstat för arbete samt personer som har beviljats inresa för något annat syfte än arbete men som har tillstånd att arbeta.

Enligt artikel 12 i direktivet om kombinerade tillstånd ska arbetstagare från tredjeländer åtnjuta likabehandling med medborgarna i den medlemsstat där de vistas när det gäller de grenar av social trygghet som definieras i förordningen (EG) nr 883/2004.

Med stöd av artikel 12.2 punkt b i direktivet får medlemsstaterna begränsa de rättigheter som följer av principen om likabehandling, men de får inte begränsa dem för en arbetstagare från ett tredjeland som är anställd eller har haft en anställning under en minimiperiod på sex månader och är registrerad som arbetslös.

Dessutom får medlemsstaterna enligt artikel 12.2 punkt b bestämma att principen om likabehandling med avseende på familjeförmåner inte ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som har fått tillstånd att arbeta i en medlemsstat för en period på högst sex månader, som har beviljats inresa och vistelse för studier eller som har tillstånd att arbeta på grundval av en visering.

Genom denna proposition genomförs rätten till likabehandling i Finland för sådana arbetstagare från tredjeländer som inte på grundval av boende omfattas av den lagstift-

ning om bosättningsbaserad social trygghet som avses i tillämpningslagen.

Genom propositionen genomförs direktivet även i fråga om sådana arbetslösa arbetssökande som har arbetat i Finland i minst sex månader och som har rätt till likabehandling inom sektorn för social trygghet.

Enligt en särskild regeringsproposition med förslag till lagar om ändring av utlänningslagen och av vissa lagar som har samband med den (RP 139/2013 rd), vilken ansluter sig till genomförandet av direktivet, ska det i barnbidragslagen och i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn bestämmas att familjeförmånerna i fråga om vissa grupper av personer, på det sätt som direktivet tillåter, inte omfattas av rätten till likabehandling. I ovannämnda proposition ingår också förslag till ändring av 14 § i folkhälsolagen och 3 § i lagen om specialiserad sjukvård, för att de arbetstagare som avses i direktivet ska behandlas jämlikt i fråga om offentliga hälso- och sjukvårdstjänster. Dessutom har det avlåtits en regeringsproposition (RP 161/2013 rd) med förslag till lagar om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, med bestämmelser om att sådana arbetstagare som har varit i arbete i minst sex månader och som är registrerade som arbetslösa arbetssökande ska ha rätt till likabehandling när det gäller rätten till arbetslöshetsdagpenning.

2.3 Bedömning av nuläget

Omfattning av den bosättningsbaserade sociala tryggheten på basis av arbete

EU-förordningen 883/2004 tillämpas på arbetstagare som kommer från EU/EES-länderna. Enligt bestämmelserna om fastställande av tillämplig lagstiftning i förordningen omfattas en person som arbetar som anställd eller bedriver verksamhet som egenföretagare i en medlemsstat av lagstiftningen i den medlemsstaten. Med arbete som anställd och verksamhet som egenföretagare avses enligt definitionerna i artikel 1 en verksamhet eller en likvärdig situation som betraktas som arbete som anställd eller verksamhet som egenföretagare vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i den medlemsstat där denna verksamhet utövas eller denna si-

tuation råder. I Finland regleras kriterierna för arbetstagare och arbete bl.a. i arbetspensionslagstiftningen, tillämpningslagen och sjukförsäkringslagen. Med stöd av dessa lagar avgörs det om en person i Finland kan betraktas som en försäkrad arbetstagare eller företagare inom olika sektorer av den sociala tryggheten.

När det är fråga om tillämpning av den lagstiftning om bosättningsbaserad social trygghet som avses i tillämpningslagen undersöker Folkpensionsanstalten i första hand om den person som kommit till Finland från ett annat EU/EES-land eller Schweiz har flyttat till Finland för att stadigvarande bosätta sig här. Om personen i fråga inte anses vara bosatt i Finland krävs det att han eller hon i egenskap av arbetstagare ska arbeta minst fyra månader i Finland för att omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten. Kravet på arbete i fyra månader innebär dock inte en väntetid, utan personen i fråga omfattas av den sociala tryggheten från och med att arbetet inleds, om han eller hon är en sådan arbetstagare som avses i tillämpningslagens definition av en arbetstagare och arbetet uppfyller de lagstadgade kraven på arbetstid och lön. I detta fall omfattas personen av den bosättningsbaserade sociala tryggheten även om han eller hon inte bor i Finland.

En person som kommer från ett land utanför den Europeiska unionen måste bosätta sig i Finland för att han eller hon skulle omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten. Bosättningen i Finland bedöms enligt förutsättningarna i 3 och 3 a § i tillämpningslagen. För att verkställa kravet på likabehandling i direktivet om kombinerade tillstånd borde man i tillämpningslagen definiera på basen av hurudant arbete arbetstagare från tredjeland omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten. Förslaget är att detta verkställs på samma sätt som gällande arbetstagare från EU/EES-länderna. Det är viktigt att följa upp verkningarna av kravet på arbete i fyra månader i förhållande till likabehandling efter att de föreslagna lagarna har trätt i kraft.

Kravet på arbete i fyra månader finns också i sjukförsäkringslagen. Enligt 1 kap. 2 § 2 mom. i sjukförsäkringslagen är en arbetstagare försäkrad från och med den tidpunkt då

arbetet inleds, om han eller hon arbetar i minst fyra månader utan avbrott. Denna bestämmelse gäller utöver arbetstagare från EU- och EES-länder samt Schweiz även arbetstagare som kommer direkt från tredjeländer. Således är de arbetstagare som avses i direktivet om kombinerade tillstånd redan nuförtiden sjukförsäkrade på samma villkor som arbetstagare från EU/EES -länderna.

När tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet upphör

Det finns varken i tillämpningslagen eller i sjukförsäkringslagen heltäckande bestämmelser om när en person inte längre omfattas av den sociala tryggheten. Det finns inga uttryckliga bestämmelser om att en person som med stöd av sitt arbete har rätt till bosättningsbaserad social trygghet inte längre omfattas av den sociala tryggheten då arbetet upphör eller minskar. Det faktum att rätten till social trygghet upphör måste i detta fall utläsas från motiveringen till den gällande 3 b § i tillämpningslagen, av vilken det framgår att en person omfattas av den lagstiftning om social trygghet som avses i tillämpningslagen under den tid anställningen pågår. För närvarande tillämpas lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete så länge det arbete som utförs med stöd av anställningsförhållandet uppfyller arbetsvillkoret i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Då arbetet avbryts helt och hållet eller minskar så mycket att arbetsvillkoret inte längre uppfylls, upphör tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet även om anställningsförhållandet består.

För att lagstiftningen ska förtydligas ska den nationella lagstiftningen förses med bestämmelser om när tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete upphör. Med arbete som anställd eller verksamhet som egenföretagare jämföras dock vid tillämpningen av EU-förordning 883/2004 den tid under vilken personen i fråga erhåller en penningförmån som grundar sig på arbetet och arbetsinkomsten, såsom sjuk- eller föräldradagpenning.

Om en persons vistelse i landet är av stadigvarande natur eller senare blir stadigva-

rande och personen i fråga enligt en helhetsbedömning med stöd av tillämpningslagen anses vara stadigvarande bosatt i Finland, tillämpas lagstiftningen om social trygghet och sjukförsäkringslagen på honom eller henne på grundval av att han eller hon är bosatt i Finland.

Vistelse och arbete i Finland enligt direktivet om kombinerade tillstånd

Det huvudsakliga krav på uppehållstillstånd för minst ett år som har ställts i den gällande 3 c § i tillämpningslagen innebär att alla arbetstagare som avses i direktivet om kombinerade tillstånd och som kommer till Finland inte omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten. För att direktivet ska kunna genomföras måste denna paragraf ändras så att kravet på uppehållstillstånd uppfylls även då en tredjelandsmedborgare har sådan rätt att arbeta som anges i utlänningslagen.

I en regeringsproposition (RP 139/2013 rd) som hänför sig till genomförandet av direktivet om kombinerade tillstånd föreslås det att utlänningslagens bestämmelser om utlänningsrätt att arbeta i olika situationer ska förtydligas och förenklas. Det blir således lättare att identifiera de personer som avses i direktivet om kombinerade tillstånd. Tillämpningslagen kommer att innehålla hänvisningar till de aktuella bestämmelserna i utlänningslagen.

Det ska inte längre ställas krav på uppehållstillstånd för minst ett år för att en arbetstagare från ett tredjeland ska omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten, om personen i fråga hör till den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för direktivet om kombinerade tillstånd. Rätten till social trygghet kunde i det fallet uppkomma även under vistelsen.

Kravet på laglighet, uppehållstillstånd och uppehållstillståndets behandlingstid

Bestämmelserna i 3 c § i tillämpningslagen kompletterar lagens 3, 3 a, 3 b och 4 §, som innehåller bestämmelser om det boende och

arbete i Finland som utgör grund för lagens tillämpning. Enligt det tilläggskrav som ställs i 3 c § förutsätts det att personen vistas, bor och arbetar i landet lagligt. Kravet på laglighet innebär att personen i fråga ska ha sådana tillstånd och dokument som utlänningslagstiftningen förutsätter då han eller hon kommer till Finland, vistas i landet och arbetar här. För att uppfylla kraven i tillämpningslagen ska den som flyttar till Finland ha ett gällande uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års vistelse i landet, om ett sådant tillstånd krävs av personen i fråga. Även ett uppehållstillstånd som gäller kortare tid kan av särskilda skäl anses uppfylla villkoret, om det inte finns några hinder för förlängning av uppehållstillståndet.

Laglig vistelse enligt utlänningslagen (301/2004) definieras i lagens 40 §. Laglig vistelse är bl.a. vistelse med uppehållstillstånd som beviljats av en finsk myndighet. Myndigheter som beviljar uppehållstillstånd är Migrationsverket, den lokala polisen eller i vissa fall utrikesförvaltningen. I regel ska en person som flyttar till Finland före inresan till Finland ansöka om ett första uppehållstillstånd i det land där sökanden lagligen vistas. Uppehållstillstånd kan alltid sökas också i Finland. I det fallet får personen lagligen vistas i landet under den tid som ansökan behandlas. Eftersom huvudregeln enligt utlänningslagen är att tillstånd ska sökas utomlands, bör man i enlighet med lagens 49 § när tillståndsansökan gjorts i Finland särskilt pröva huruvida tillstånd kan beviljas också på basis av en sådan ansökan när sökanden uppfyller de övriga villkoren för beviljande av tillstånd. I 60 § 1 mom. i utlänningslagen anges de bestämmelser med stöd av vilka tillstånd kan sökas i Finland så att ingen särskild prövning enligt 49 § behövs. En sådan situation föreligger exempelvis när en familjemedlem till en finsk medborgare bosatt i Finland ansöker om uppehållstillstånd på grund av familjeband med stöd av lagens 50 § 1 mom.

Det krav på ett gällande uppehållstillstånd som anges i 3 c § i tillämpningslagen har emellertid visat sig vara problematiskt i sådana situationer där en person som redan har flyttat till Finland kan anses ha bosatt sig i landet stadigvarande med stöd av 3 och 3 a §

i lagen och i Finland väntar på att uppehållstillståndsansökan ska avgöras. Det första uppehållstillståndet gäller först från och med den tidpunkt då tillståndet beviljas, inte retroaktivt t.ex. från den tidpunkt då tillståndsansökan lämnades in. I detta fall omfattas personen i fråga inte av den sociala trygghet som avses i tillämpningslagen innan tillståndet har beviljats, även om han eller hon kanske de facto har bott i Finland redan länge.

Det faktum att begynnelsestidpunkten för rätten till social trygghet på det ovan beskrivna sättet är bunden vid uppehållstillståndet är problematiskt eftersom behandlingstiderna för uppehållstillstånd kan variera avsevärt, vilket skapar ojämlikhet bland sökandena. Den tidpunkt vid vilken rätten till social trygghet uppkommer är av betydelse t.ex. då en person som flyttat till Finland ansöker om föräldradagpenning, eftersom rätten till dagpenning förutsätter att personen i fråga har omfattats av sjukförsäkringen i minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Den boendetid som avses i tillämpningslagen är också av betydelse i samband med det krav på tre års boendetid som ingår i folkpensionslagen och i lagen om handikappförmåner.

Denna paragraf ska ändras så att kravet på uppehållstillstånd ska anses vara uppfyllt redan från och med den tidpunkt då ansökan om uppehållstillstånd lämnas in i Finland, ifall det fattas ett positivt beslut med anledning av ansökan. Därmed medför inte behandlingstiden för ansökan om uppehållstillstånd något förfång för sökanden.

Inflyttning till Finland

När en person flyttar till Finland beaktas enligt den gällande 3 a § 4 punkten i tillämpningslagen som faktorer som visar att han eller hon bosätter sig här stadigvarande bl.a. att han eller hon har ett arbetsavtal på minst två år eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland eller har beviljats ett EU-blåkort. Då det föreslås att lagens 3 b § ska innehålla bestämmelser om de krav som ställs på arbetet, är tanken samtidigt att man tydligare än förut ska särskilja de situationer där en person omfattas av den bosättningsba-

serade sociala tryggheten på grundval av arbete eller företagsverksamhet i Finland från de situationer där en person har rätt till bostättningsbaserad social trygghet på grundval av att han eller hon är stadigvarande bosatt i Finland. I sig är ett arbetsavtal eller något annat därmed jämförbart avtal fortfarande en faktor som beaktas vid helhetsbedömningen av personens stadigvarande boende i Finland.

I anslutning till detta ska de faktorer som visar att det är fråga om stadigvarande boende dessutom utökas med den omständigheten att en person de facto har bott i Finland tillfälligt redan i minst ett år. I och med att denna faktor fogas till de tidigare faktorerna närmar sig tillämpningslagens boendebegrepp det begrepp som används i lagen om hemkommun. Som sådana faktorer som visar att en person är stadigvarande bosatt i Finland beaktas enligt 4 § 2 mom. 4 punkten i lagen om hemkommun bl.a. att personen i fråga har haft en tillfällig bostad i Finland i minst ett års tid utan avbrott efter inflyttningen.

Familjemedlemmar till företagare samt till arbetstagare som arbetar i två eller flera medlemsstater

I Finland kan den sociala tryggheten med stöd av 8 § i tillämpningslagen även omfatta familjemedlemmar som följer med bl.a. utsända arbetstagare som sänts utomlands från Finland, anställda hos finska staten utomlands eller studerande som avlägger examen utomlands. Familjemedlemmarna omfattas i dessa fall av den sociala tryggheten på samma sätt som den person i familjen som arbetar eller studerar. Paragrafens hänvisning till sådana personer som avses i 5 och 7 § innebär emellertid att vissa familjemedlemmar inte har rätt till social trygghet, även om den arbetande personen i familjen fortsättningsvis omfattas av den sociala tryggheten i Finland med stöd av EU-förordning 883/2004. Detta gäller t.ex. familjemedlemmar som vistas utomlands över ett år tillsammans med en företagare som sänts från Finland till ett annat EU-land, eller tillsammans med en person som samtidigt arbetar i flera EU-länder. Eftersom Finland med stöd av EU-förordning

883/2004 är den behöriga stat som svarar för den sociala tryggheten för utsända arbetstagare, utsända företagare och personer som samtidigt arbetar i flera medlemsländer, är det ändamålsenligt att den sociala tryggheten fastställs på enhetliga grunder också för familjemedlemmar till personer som hör till dessa grupper. För att utsända företagare och personer som samtidigt arbetar i två eller flera medlemsländer ska kunna höra till Finlands bostättningsbaserade sociala trygghets-system bör 8 § 2 mom. i tillämpningslagen ändras.

Kravet på uppehållstillstånd och sjukförsäkringslagen

Sjukförsäkringslagens tillämpningsområde är enligt 1 kap. 2 § i lagen bundet till sådant boende som avses i tillämpningslagen. Den som är bosatt i Finland är försäkrad i enlighet med sjukförsäkringslagen då han eller hon konstateras vara bosatt i Finland i enlighet med 3, 3 a, 4, 9 eller 10 § i tillämpningslagen.

I 1 kap. 2 § i sjukförsäkringslagen finns emellertid ingen hänvisning till tillämpningslagens 3 c §, som gäller kravet på uppehållstillstånd. Därför har det uppkommit oklarhet om huruvida det försäkringsbegrepp som används i sjukförsäkringslagen avviker från det begrepp som används i tillämpningslagen. En ordagrann tolkning av författningarna kan med fog leda till en situation där försäkringen för en person som flyttar till Finland för att stadigvarande bosätta sig här börjar gälla vid olika tidpunkter enligt sjukförsäkringslagen och enligt tillämpningslagen. En person kan enligt sjukförsäkringslagens ordalydelse bli försäkrad omedelbart efter inresan i landet, oberoende av om han eller hon har ett gällande uppehållstillstånd eller har ansökt om ett sådant eller inte. Enligt tillämpningslagen kan lagstiftningen om social trygghet däremot tillämpas först från och med den tidpunkt då uppehållstillstånd beviljas, vilket innebär att personen i fråga kan omfattas av den bostättningsbaserade sociala tryggheten tidigast från och med den dag då han eller hon beviljas uppehållstillstånd.

Eftersom sjukförsäkringslagen inte innehåller någon uttrycklig bestämmelse om kra-

vet på uppehållstillstånd, har besvärsnämnden för social trygghet konstaterat att en person inte kan förvägras rätten till de förmåner som avses i sjukförsäkringslagen trots att han eller hon inte har något uppehållstillstånd. Som bosatt i Finland i enlighet med sjukförsäkringslagen betraktades dock enligt den tidigare vedertagna tolkningen av sjukförsäkringslagen en person med ett gällande uppehållstillstånd, då ett sådant krävdes. För att klarlägga denna situation ska lagens ordalydelse preciseras och sjukförsäkringslagen kompletteras med en hänvisning till 3 c § i tillämpningslagen, så att lagarnas tillämpningsområden blir enhetliga.

Sjukförsäkringslagens krav på boende i 180 dagar som villkor för att föräldradagpenning ska beviljas

Enligt sjukförsäkringslagen är den som bor i Finland försäkrad i enlighet med lagen. Vem som är bosatt i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4, 9 och 10 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet. Med boende i Finland jämställs tiden som försäkrad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat där unionens lagstiftning tillämpas. En arbetstagare som omfattas av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet i Finland på grundval av arbete anses däremot inte vara bosatt i Finland.

Sjukförsäkringslagens krav på boende har visat sig vara strikt i synnerhet när det gäller tredjelandsmedborgare som arbetar i Finland, eftersom enbart det faktum att en sådan person arbetar i Finland inte räknas som boende med avseende på kravet på boendetid. En tredjelandsmedborgare som arbetar i Finland har således inte rätt till föräldradagpenning även om han eller hon på grundval av sitt arbete har varit sjukförsäkrad omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten.

Lagen ska ändras så att kravet på boende i 180 dagar ska ersättas med ett krav på att den berörda personen ska ha varit sjukförsäkrad i 180 dagar före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Den föreslagna ändringen innebär att alla som är försäkrade i Finland på grundval av sitt arbete och som uppfyller

kravet på att de ska ha varit försäkrade i 180 dagar kommer att ha rätt till föräldradagpenning, även om de inte uppfyller kriterierna för stadigvarande boende före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Detta är skäligt eftersom arbetstagarna i egenskap av försäkrade är skyldiga att betala löntagares dagpenningspremie och därmed deltar i finansieringen av dagpenningarna. Personer som arbetar i Finland i över sex månader beskattas även såsom allmänt skattskyldiga på samma sätt som personer som bor i Finland. Personer som är anställda hos en finsk arbetsgivare i Finland i högst sex månader beskattas i Finland som begränsat skattskyldiga.

Folkpensionsanstaltens och Pensionsskyddscentralens beslut om tillämpning av lagstiftningen om social trygghet

Pensionsskyddscentralen är i Finland behörig att fatta beslut om huruvida Finlands lagstiftning om social trygghet med stöd av de lagvalsbestämmelser som ingår i EU-lagstiftningen eller i överenskommelserna om social trygghet ska tillämpas på en person som arbetar utomlands. Därefter fattar Folkpensionsanstalten beslut om den fortsatta tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet. Det kan t.ex. vara fråga om den sociala tryggheten för en utsänd arbetstagare som en finsk arbetsgivare sânt utomlands från Finland.

I praktiken har det förekommit situationer där Pensionsskyddscentralens avslagsbeslut inte har överklagats hos besvärsnämnden för utkomstskyddsärenden och Pensionsskyddscentralens beslut därmed har vunnit laga kraft, varefter Folkpensionsanstaltens avslagsbeslut gällande tillämpningen av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet har överklagats hos besvärsnämnden för social trygghet. Det har också kunnat förekomma situationer där Pensionsskyddscentralen och Folkpensionsanstalten har fattat avslagsbeslut gällande den sociala tryggheten för en och samma person, vilka samtidigt varit under behandling hos olika besvärorgan.

För att eliminera oklarheten i samband med överklagandet av beslut om den sociala

tryggheten under den tid en person arbetar utomlands ska 12 § i tillämpningslagen preciseras. Paragrafen gäller meddelandet av beslut som fattas av Folkpensionsanstalten. I de ovan beskrivna situationerna ska Folkpensionsanstalten meddela beslut endast angående tillämpningen av sådana förmånslagar som inte omfattas av det materiella tillämpningsområdet för EU-förordning 883/2004 eller en överenskommelse om social trygghet. Till dessa förmånslagar hör bl.a. lagen om underhållsstöd, lagen om moderskapsunderstöd och lagen om bostadsbidrag.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Målen med propositionen är att anpassa bestämmelserna om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkring till den ökande rörligheten samt att precisera vissa bestämmelser som har orsakat problem i samband med inflyttning till landet eller som har medfört oklarhet vid verkställigheten av lagen.

Genom propositionen genomförs också direktivet om kombinerade tillstånd som gäller tredjelandsmedborgare till den del det gäller kravet på likabehandling av arbetstagare och kravet på att de ska omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten.

3.2 De viktigaste förslagen

När det gäller arbetstagare som kommer från tredjeländer genomförs den bestämmelse om likabehandling som ingår i direktivet om kombinerade tillstånd i fråga om den sociala tryggheten. För tredjelandsmedborgare gäller samma krav på arbetet som gäller för medlemsstaternas medborgare.

Det föreslås att tillämpningslagen ska preciseras så att det framgår att den bosättningsbaserade sociala tryggheten upphör då arbetet eller företagsverksamheten upphör. Genom lagändringen genomförs dessutom förpliktelsen i artikel 12.2 punkt b i direktivet om kombinerade tillstånd, som gäller likabehandling av sådana tredjelandsmedborgare som varit anställda i minst sex månader och

som är registrerade som arbetslösa arbetssökande. För dessa personers del ska lagstiftningen om social trygghet alltjämt tillämpas trots att arbetet upphört.

Vidare föreslås det att kravet på laglighet i den gällande 3 c § i tillämpningslagen ska preciseras. I denna paragraf beaktas även de förpliktelser i direktivet om kombinerade tillstånd som gäller likabehandling av tredjelandsmedborgare i kortvarigt arbete. Kravet på uppehållstillstånd ska också gälla sjukförsäkringslagens tillämpning. Enligt den nya 3 c § uppfylls kravet på uppehållstillstånd även av ett uppehållstillstånd som ansökts och beviljats i Finland. Enligt propositionen uppfylls detta krav redan då ansökan om uppehållstillstånd lämnas in i Finland, om tillståndet senare beviljas. Denna ändring förbättrar bl.a. rätten till familjedagpenning för familjemedlemmar som flyttar till Finland. Den tidpunkt vid vilken lagstiftningen om social trygghet och sjukförsäkring börjar tillämpas kommer således inte längre i de ovan nämnda situationerna att vara beroende av behandlingstiden för ansökan om uppehållstillstånd.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

På basis av Folkpensionsanstaltens statistik kan man bedöma att det på årsnivå finns ca 1 500 sådana arbetstagare i Finland som avses i direktivet om kombinerade tillstånd och som inte anses vara bosatta i landet. Då man även beaktar Migrationsverkets statistik över antalet uppehållstillstånd kan likabehandlingen uppskattas gälla några tusen personer per år. Detta antal personer är alltså den potentiella grupp som omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten, även om antalet påverkas bl.a. av hur många av de personer som beviljats uppehållstillstånd på någon annan grund än arbete som de facto arbetar. Detta gäller t.ex. personer som kommit till landet i egenskap av studerande men som ändå har rätt att arbeta. Dessutom bör man notera att flera av de arbetstagare som avses i direktivet om kombinerade tillstånd vistas i landet kortvarigt, vilket påver-

kar kostnadskalkylen för den sociala tryggheten på årsnivå. Största delen av de personer som har beviljats uppehållstillstånd på någon annan grund än arbete omfattas i varje fall redan med stöd av den gällande lagstiftningen av den sociala tryggheten i Finland med anledning av att de är bosatta i landet.

Det är emellertid svårt att göra en uppskattning av det antal personer som avses ovan, eftersom antalet arbetstagare beror å ena sidan på behovet av arbetskraft i Finland och å andra sidan på arbetstagarnas villighet att söka sig till arbetsmarknaden i Finland. Direktivet har med ovannämnda uppskattning av antalet personer ursprungligen uppskattats öka sjukförsäkringskostnaderna med ca 0,4 miljoner euro på årsnivå, varav statens andel utgör ca 0,2 miljoner euro.

Denna ökning av kostnaderna för sjukförsäkringarna har beaktats i rambeslutet för statsfinanserna för åren 2014—2017 samt i statens budgetförslag i dimensioneringen av sjukförsäkringsmomentet för år 2014. Eftersom det inte föreslås några ändringar i sjukförsäkringslagens krav på fyra månaders arbete med anledning av genomförandet av direktivet, orsakas inte heller sjukförsäkringsmomenten ytterligare kostnader.

Propositionen har inte några direkta konsekvenser för den kommunala ekonomin. De föreslagna ändringarna kan emellertid ha positiva effekter för kommunerna eftersom sådana personer som vistas i Finland som för närvarande inte har rätt till bosättningsbaserade förmåner kommer att omfattas av den sociala tryggheten. Detta minskar behovet av det stöd som beviljas i sista hand, dvs. utkomststödet, som kommunerna ansvarar för.

4.2 Samhälleliga konsekvenser

Arbetstagare som kommer från tredjeländer ska ha rätt till bosättningsbaserad social trygghet på basis av arbete som varar minst fyra månader. Denna ändring främjar den arbetsrelaterade invandringen och tillgodoseendet av de sociala rättigheterna.

Propositionen är av betydelse i synnerhet med tanke på ställningen för personer som kommer från tredjeländer. Det ändringsförslag som gäller kravet på uppehållstillstånd

förbättrar rätten till föräldraförmåner för personer som söker uppehållstillstånd i landet.

Vidare förtydligar propositionen i viss mån verkställigheten av lagstiftningen om social trygghet. De nya bestämmelser om likabehandling när det gäller den sociala tryggheten, som genomförandet av direktivet om kombinerade tillstånd kräver, är å andra sidan invecklade.

Den bestämmelse om beslut som Folkpensionsanstalten och Pensionsskyddscentralen meddelar om tillämpningen av Finlands lagstiftning under den tid en person arbetar utomlands kan antas förtydliga de situationer där deras beslut överklagas.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet, i samarbete med Folkpensionsanstalten och arbetsmarknadsorganisationerna. Dessutom har Pensionsskyddscentralen deltagit i beredningen. Förslagen grundar sig i stor utsträckning på rapporten av den arbetsgrupp som utrett revideringen av den bosättningsbaserade lagstiftningen om social trygghet samt på den beredning som utförts i samband med inrikesministeriets lagstiftningsprojekt gällande genomförandet av direktivet om kombinerade tillstånd.

Propositionen, som även innehöll ett förslag om att frånga kravet på fyra månaders arbete för EU/EES medborgare, sändes på remiss till inrikesministeriet, finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, justitieministeriet, minoritetsombudsmannen, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, Finlands Kommunförbund, Besvärnämnden för social trygghet, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, AKAVA rf, Finlands Näringsliv EK rf, Företagarna i Finland rf, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf, Landsbygdens Arbetsgivareförbund rf samt Kommunala arbetsmarknadsverket.

Arbetsmarknadsorganisationerna var inte enhälliga om förslaget att ändra arbetskravet. Finansministeriet konstaterade att man inte i rambeslutet för åren 2014—2017 har beredskap för ytterligare kostnader som föranleds

av att arbetstagare från EU/EES-länder har rätt till bosättningsbaserad social trygghet för en kortare arbetsperiod än fyra månader. Remissinstanserna förordade preciseringarna av lagstiftningen.

6 Samband med andra propositioner

En regeringsproposition med förslag till lagar om ändring av utlänningslagen och vissa lagar som har samband med den (RP 139/2013 rd) har beretts vid inrikesministeriet. Genom denna proposition genomförs direktivet om kombinerade tillstånd och den innehåller även förslag till ändring av barnbidragslagen och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Ändringarna berör

införandet av likabehandling och de undantag som direktivet tillåter i fråga om familjeförmåner. I propositionen ingår också förslag till ändring av folkhälsolagen och lagen om specialiserad sjukvård, för att de arbetstagare som avses i direktivet ska behandlas jämlikt i fråga om offentliga hälso- och sjukvårdstjänster. För genomförande av direktivet om kombinerade tillstånd har dessutom en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av lagen om utkomstskydd för arbetslösa beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Genom de ändringar som föreslås i den sist nämnda propositionen införs likabehandling i fråga om sådana arbetslösa arbetssökande som har arbetat i Finland i mindre än sex månader (RP 161/2013 rd). Avsikten är att dessa regeringspropositioner ska bli behandlade tillsammans med denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet

1 §. Tillämpningsområde. Innehållet i denna paragraf ska förtydligas, så att det blir lättare att förstå lagens indelning av förmånslagarna i två grupper. De förmånslagar som räknas upp i 1 mom. 1 punkten tillämpas på alla personer som omfattas av tillämpningslagen. Det kan t.ex. vara fråga om en person som är bosatt i Finland men tillfälligt vistas utomlands, eller arbetar i Finland men inte bor här. Med stöd av tillämpningslagen avgörs det huruvida personen i fråga hör till den personkrets som omfattas av de förmånslagar som nämns i 1 punkten. De förmånslagar som nämns i 1 mom. 2 punkten tillämpas däremot endast på personer som de facto bor i Finland och som anses uppfylla kravet på boende enligt de paragrafer som nämns i 2 mom.

Med anledning av EU-domstolens avgörande C-299/05 ska lagen om handikappförmåner flyttas från 1 mom. 2 punkten till momentets 1 punkt. I domen ansågs det dåvarande vårdbidraget för barn, som för närvarande motsvaras av handikappbidrag för personer under 16 år, till sin karaktär vara en sådan sjukförmån som avses i EU-lagstiftningen. Innan domen meddelades betraktades denna förmån som en sådan särskild penningförmån som inte är avgiftsfinansierad och som inte omfattades av bestämmelserna om att förmåner får medföras utomlands. Med anledning av domen fanns det emellertid inte grunder för att betrakta handikappbidrag för personer under 16 som en ovan nämnd särskild förmån. Likaså anses vårdbidrag för pensionstagare som en sjuk-

förmån. För närvarande beviljas även personer som bor utanför EU/EES-området alla de förmåner som avses i lagen om handikappförmåner, dvs. utöver ovannämnda även kostersättning.

Enligt paragrafens 2 mom. ska den lagstiftning som nämns i 1 mom. 2 punkten endast tillämpas på personer som anses vara stadigvarande bosatta i Finland. Vem som anses vara bosatt i Finland avgörs i enlighet med 3, 3 a och 4 §.

Det föreslås dessutom att paragrafen ska utökas med ett nytt 3 mom., som i sak motsvarar det gällande 1 mom. Enligt paragrafens 3 mom. ska lagen inte tillämpas då det är fråga om en sådan gränsöverskridningssituation inom EU/EES-området där EU-förordning 883/2004 ska tillämpas på grund av EU-lagstiftningens företräde. Denna förordning har ersatt förordningen om social trygghet (EEG) nr 1408/71, som nämns i den gällande lagen. Tillämpningslagen tillämpas inte heller ifall en internationell överenskommelse blir tillämplig. Till sådana internationella överenskommelser hör överenskommelserna om social trygghet samt världssavtal mellan Finland och internationella organisationer som etablerat sig i Finland.

2 a §. Definitioner. Definitionen av en arbetstagare ska ändras så att den gällande lagens hänvisning till 1 d § i lagen om pension för arbetstagare (395/1961) ska ersättas med en hänvisning till 7 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Sådana delägare i ett företag som arbetar i företaget ska fortsättningsvis omfattas av definitionen av en arbetstagare och därmed också av lagens tillämpningsområde.

3 a §. Flyttning till Finland. Det föreslås att den gällande 4 punkten i denna paragraf ska ändras. Enligt den gällande bestämmelsen beaktas som sådana faktorer som visar att en

person som flyttar till Finland bosätter sig här stadigvarande bl.a. att personen i fråga har ett arbetsavtal på minst två år eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland eller har beviljats ett EU-blåkort enligt utlänningslagen. Tillämpningslagens definition av boende grundar sig emellertid på en helhetsbedömning och för att betona dess betydelse föreslås det att kravet på ett två-årigt arbetsavtal ska slopas som ett kriterium på boende. Vid helhetsbedömningen av boendet ska dock bland annat arbetsavtal eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete som ska utföras i Finland beaktas som en faktor som hänför sig till den berörda personens situation, men ett sådant avtal ska inte ensamt påvisa boende i Finland.

Paragrafens 5 punkt ska ersättas med en ny punkt, där de faktorer som visar att en person som flyttar till Finland bosätter sig här stadigvarande utökas med att personen i fråga de facto har bott i Finland i minst ett år efter att ha flyttat till landet. Denna ändring hör samman med en strävan efter att samordna boendebegreppet i tillämpningslagen med de begrepp som används i lagen om hemkommun och inom beskattningen. En fördel av detta är att flera myndigheter kommer att iaktta enhetliga grunder då de fastställer huruvida en person är bosatt i Finland eller inte, vilket förtydligar situationen även för de berörda personernas del.

Frågan om huruvida en person de facto har bott i landet tillfälligt i minst ett år kan utredas bl.a. på basis av de uppgifter som registrerats om personen i fråga i befolkningsdatasystemet. Förutsättningarna för att uppgifter om en utländsk medborgare ska registreras i systemet regleras i 9 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Om det tillfälliga boendet inte har registrerats i befolkningsdatasystemet, kan det visas t.ex. genom en skriftlig utredning eller ett intyg av hyresvärden eller på något annat motsvarande tillförlitligt sätt. Bedömningen av om boendet är stadigvarande ska dock inte enbart göras utifrån befolkningsdatasystemets adressuppgifter, utan man beaktar också personens egen uppfattning och avsikter att bo i Finland. Inte heller avbryter sedvanliga semesterresor eller kortvariga vistelser utom-

lands det faktiska boendet. Vid helhetsbedömningen kan alltså faktiskt boende i Finland vara en faktor som visar att personen i fråga är stadigvarande bosatt i landet, men inte den enda avgörande faktorn.

Den nuvarande 5 punkten blir en ny 6 punkt.

3 b §. När tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete eller företagsverksamhet inleds och upphör. Det föreslås att den gällande 3 b § ska ändras. Den nya paragrafens 1 mom. föreslås innehålla bestämmelser om de förutsättningar under vilka också en person som kommer till Finland från ett land utanför Europeiska unionen i egenskap av arbetstagare omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten, även om han eller hon inte anses vara stadigvarande bosatt i Finland.

Paragrafens 1 mom. ska alltså tillämpas när en medborgare i en medlemsstat kommer till Finland för att arbeta och också då det är fråga om en sådan tredjelandsmedborgare som avses i direktivet om kombinerade tillstånd och som i egenskap av arbetstagare kommer till Finland direkt från ett tredjeland. Genom bestämmelserna i direktivet om kombinerade tillstånd har kravet på likabehandling inom sektorn för social trygghet utsträckts till arbetstagare som kommer från tredjeländer för att arbeta. För dessa arbetstagares del är det således inte längre möjligt att ställa krav på stadigvarande boende som ett villkor för att de ska ha rätt till social trygghet.

Den likabehandling som föreskrivs i direktivet om kombinerade tillstånd gäller dock inte t.ex. sjömän, säsongarbetare eller utsända arbetstagare, eftersom direktivet med stöd av artikel 3 inte tillämpas på dem. Till denna del har den personkrets som omfattas av direktivet beaktats i 3 c § i tillämpningslagen, som berör kravet på uppehållstillstånd.

När det är fråga om arbetstagare som inte omfattas av direktivet om kombinerade tillstånd, avgörs huruvida en arbetstagare ska omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten enligt de villkor som gäller boende och i fråga om kravet på uppehållstillstånd på basis av 3 c § 1 mom.

Paragrafens 2 mom. gäller företagare som kommer till Finland från EU/EES-länder. För deras del ändras bestämmelsens innehåll inte

i sak. Det förutsätts fortsättningsvis att dessa personer ska ha bedrivit företagsverksamhet i fyra månader för att de ska omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten. Kravet på fyra månaders företagsverksamhet utgör även ett villkor för att personer som bor i Finland ska omfattas av tillämpningsområdet för lagen om pension för företagare. Direktivet om kombinerade tillstånd gäller däremot inte företagare, vilket innebär att det för sådana företagares del som kommer från tredje länder krävs boende i Finland för att de ska omfattas av den sociala tryggheten.

Paragrafens 3 mom. gäller den tidpunkt vid vilken tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete eller företagsverksamhet inleds och upphör. Enligt huvudregeln upphör en person att omfattas av den sociala tryggheten då arbetet upphör. På den som erhåller arbetslöshetsdagpenning, sjuk- eller föräldradagpenning med stöd av EU-förordning 883/2004 tillämpas dock lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet och sjukförsäkringslagen så länge han eller hon har rätt till dagpenning som grundar sig på arbetet eller företagsverksamheten. Då arbetet upphör är det även möjligt att personen i fråga med beaktande av omständigheterna anses vara stadigvarande bosatt i Finland. I detta fall är det möjligt att personen omfattas av den sociala tryggheten på grundval av boendet, trots att arbetet eller företagsverksamheten upphör. Det utförs alltid en helhetsbedömning av omständigheterna i varje enskilt fall.

Paragrafens 4 mom. berör genomförandet av artikel 12 i direktivet om kombinerade tillstånd, vilket förutsätter att tredjelandsmedborgare som arbetat i minst sex månader och som är registrerade som arbetslösa ska behandlas lika i förhållande till det egna landets medborgare inom alla de sektorer av den sociala tryggheten som anges i direktivet. Denna mening berör alltså sådana arbetslösa arbetssökande som har arbetat i minst sex månader inom ramen för rätten att arbeta.

Likabehandlingen omfattar således i direktivet om kombinerade tillstånd avsedda grupper av personer som har rätt att arbeta. Dessa grupper kan identifieras med stöd av utlänningslagens bestämmelser. I regeringens proposition med förslag till lagar om ändring

av utlänningslagen och vissa lagar som har samband med den föreslås det att utlänningslagens bestämmelser om arbete ska sammanställas till en helhet i lagens 5 kap. Den föreslagna lagens 78 § gäller personer som har rätt att arbeta med stöd av ett uppehållstillstånd. Till dessa hör bl.a. personer som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, permanent uppehållstillstånd eller uppehållstillstånd på grund av familjeband. Även utläningar som har beviljats uppehållstillstånd för studier har rätt att arbeta. Enligt direktivet om kombinerade tillstånd gäller kravet på likabehandling dock studerande endast då de arbetar i ett anställningsförhållande som uppfyller de krav som anges i 3 b § 1 mom.

Likabehandlingen gäller också personer som enligt 79 § i utlänningslagen har rätt att arbeta utan uppehållstillstånd. En sådan person kan enligt 1 mom. 1 punkten i paragrafen t.ex. vara en utlänning som med stöd av inbjudan eller avtal kommer som tolk, lärare, sakkunnig eller idrottsdomare för högst tre månader. Sådana forskare som avses i forskardirektivet och som kommer till Finland för högst tre månader har likaså rätt att arbeta utan uppehållstillstånd. Kravet på likabehandling enligt direktivet gäller dessutom dem som har rätt att arbeta med stöd av visum eller visumfrihet. I dessa situationer uppfyller arbetstagaren dock på grund av den kortvariga vistelsen inte kravet på arbete enligt 3 b § 1 mom. i tillämpningslagen för att höra till den bosättningsbaserade sociala tryggheten.

3 c §. Krav på uppehållstillstånd. Det föreslås att denna paragraf ska ersättas med en ny. Enligt 1 mom. i den föreslagna paragrafen ska den berörda personen i regel ha ett gällande uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års vistelse i landet, om ett sådant tillstånd enligt utlänningslagen krävs av personen i fråga. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen.

Enligt 2 mom. 1 punkten i paragrafen uppfylls detta krav också av ett uppehållstillstånd som har beviljats för kortare tid än ett år, om tillståndet har beviljats med stöd av 53 § 1 eller 2 mom. i utlänningslagen. I detta fall är det fråga om att ett tillstånd som annars beviljas för minst ett år beviljas för kortare tid av formella skäl eller av skäl som hänför sig

till förfarandet. Sådana skäl kan t.ex. utgöras av att giltighetstiden för den berörda personens pass löper ut inom ett år eller av att uppehållstillståndet för en familjemedlem som kommer till Finland senare än familjen upphör att gälla vid samma tidpunkt som för den anknytningsperson som redan är bosatt i landet. Bestämmelsen i 2 mom. 1 punkten motsvarar den gällande lagstiftningen.

Kravet på uppehållstillstånd uppfylls enligt 2 mom. 2 punkten även då personen i fråga har sådan rätt att arbeta som föreskrivs i 78 § 1 eller 2 mom. eller i 3 mom. 1, 2, 4, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen. Det är fråga om genomförande av den likabehandling som avses i artikel 12.2 punkt b i direktivet om kombinerade tillstånd när det gäller den bostättningsbaserade sociala tryggheten. Då de krav som ställs på arbetet i 3 b § i tillämpningslagen är uppfyllda krävs det alltså att en arbetstagare som kommer från ett tredjeland för att arbeta också ska ha sådan rätt att arbeta som avses i de ovan nämnda bestämmelserna i utlänningslagen. Genom hänvisningarna begränsas tillämpningen av 2 punkten endast till de personer som omfattas av direktivet om kombinerade tillstånd. Alla som har rätt att arbeta omfattas således inte av den punkten.

Enligt den föreslagna paragrafens 3 mom. uppfylls kravet på uppehållstillstånd redan vid den tidpunkt då tillståndsansökan lämnas in i Finland, om uppehållstillstånd senare beviljas med stöd av utlänningslagen. I denna situation är det t.ex. fråga om en finsk medborgares familjemedlem, som har rätt att i Finland ansöka om uppehållstillstånd på grund av familjeband. Genom lagändringen förbättras ställningen för sådana personer, eftersom deras boendetid i Finland räknas redan från och med den dag då ansökan om uppehållstillstånd lämnas in och inte först från och med den dag då uppehållstillståndet beviljas, som också är den tidpunkt vid vilken Folkpensionsanstalten tidigast kan fatta ett försäkringsbeslut. Boendetiden är av betydelse vid avgörandet av rätten till familjedagpenning och handikappbidrag.

8 §. Familjemedlemmar. Det föreslås att denna paragraf ska ändras så att hänvisningen till en sådan person som avses i 1 mom. ska strykas ur 2 mom. Lagstiftningen om so-

cial trygghet kan således alltid tillämpas på en familjemedlem som vistas inom EU-området i över ett år, då den person i familjen som arbetar eller bedriver företagsverksamhet omfattas av den sociala tryggheten i Finland med stöd av EU-förordning 883/2004. Genom denna ändring utvidgas paragrafens tillämpningsområde så att det även omfattar familjemedlemmar till utsända företagare och till personer som arbetar i flera länder samtidigt.

12 §. Meddelande av beslut. Det föreslås att ett nytt 6 mom. ska fogas till denna paragraf. Enligt detta moment ska Folkpensionsanstalten inte meddela beslut om huruvida lagstiftningen om social trygghet ska tillämpas på en person som arbetar utomlands till den del Pensionsmyndighetscentralen i egenskap av behörig myndighet avgör saken. Pensionsmyndighetscentralen ger en sådan person ett intyg över tillämpningen av Finlands lagstiftning med stöd av förordningen 883/2004 eller en överenskommelse om social trygghet. Ett intyg utfärdas även till sådana personer för vars del social- och hälsovårdsministeriet har fattat beslut om tillämpning av Finlands lagstiftning om social trygghet.

Folkpensionsanstalten ska dock meddela beslut angående den del av den bostättningsbaserade sociala tryggheten som de ovan nämnda internationella författningarna inte täcker. Folkpensionsanstaltens beslut gäller i dessa situationer närmast tillämpningen av lagen om underhållsstöd, lagen om moderskapsunderstöd och lagen om bostadsbidrag på personer som arbetar utomlands.

19 §. Tillämpningsbestämmelse. Det föreslås att lagens tillämpningsbestämmelse ska ändras så att hänvisningen till EU-förordning 883/2004 också anses avse en hänvisning till förordningen (EEG) nr 1408/71. Det är fråga om en ändring av teknisk karaktär, genom vilken man beaktar att EU-förordning 883/2004 har ersatt förordningen (EEG) nr 1408/71. Den sist nämnda förordningen tillämpas emellertid t.ex. på tredjelandsmedborgare som är bosatta i Finland och som flyttar mellan Finland och Förenade Konungariket. Detta beror på att förordningen nr 1231/2010, som gäller utvidgning av unionens lagstiftning om social trygghet att gälla tredjelandsmedborgare som flyttar inom

unionen, inte binder Förenade Konungariket, varvid förordningen (EEG) nr 1408/71 fortsättningsvis är tillämplig.

2 Sjukförsäkringslagen

1 kap. Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §. Lagens tillämpningsområde. Det föreslås att 1 och 2 mom. ändras. I 1 mom. fastställs sjukförsäkringslagens tillämpningsområde genom en hänvisning till vissa paragrafer i tillämpningslagen. Detta innebär att en person kan vara försäkrad på grundval av sitt boende eller arbete, sin företagsverksamhet eller sin ställning som familjemedlem. Eftersom 1 mom. även föreslås innehålla en hänvisning till 3 c § i tillämpningslagen, ska också kravet på uppehållstillstånd vara uppfyllt för att en person ska omfattas av sjukförsäkringen i det fall då ett uppehållstillstånd enligt utlänningslagen krävs av personen i fråga.

I 2 mom. ska föreskrivas om sjukförsäkringslagens tillämpning på tredjelandsmedborgare som utövar företagsverksamhet i Finland. I förhållande till det gällande 2 mom. ändras inte bestämmelsens innehåll i sak för tredjelandsmedborgares del, fränsett det faktum att tillämpningen av sjukförsäkringslagen även förutsätter att kravet på uppehållstillstånd är uppfyllt. Denna bestämmelse behövs för att företagare som kommer från tredjeländer fortsättningsvis, liksom för närvarande, ska kunna omfattas av sjukförsäkringslagens tillämpningsområde.

Paragrafens 3 mom. upphävs. De personer som är försäkrade på basis av det gällande 3 mom. blir försäkrade på basis av det föreslagna 1 mom.

9 kap. Föräldrapenningar

1 §. Rätt till föräldrapenning. Det föreslås att denna paragraf ska ändras så att det gällande kravet på boende i 180 dagar ändras till ett krav på att personen i fråga ska ha varit försäkrad i 180 dagar. Detta innebär att per-

soner som arbetar i Finland och som omfattas av sjukförsäkringen beviljas föräldradagpenning under sin familjeledighet även om de inte uppfyller tillämpningslagens krav på stadigvarande boende innan barnet föds. Denna ändring inverkar i synnerhet på ställningen för sådana arbetstagare från tredjeländer som inte med stöd av EU-förordning 883/2004 har rätt att tillgodogöra sig perioder i ett annat land vid uppfyllandet av kravet på väntetid.

3 Ikraftträdande

Direktivet om kombinerade tillstånd ska sättas i kraft nationellt senast den 25 december 2013. Det föreslås emellertid att lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2014.

4 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Propositionens huvudsakliga syfte är att lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet ska ändras så, att en stor del av de personer från tredjeländer som kommer till Finland för att arbeta under vissa förutsättningar framöver ska omfattas av den bosättningsbaserade sociala tryggheten trots att de inte är bosatta i Finland. Förslaget har därför betydelse i synnerhet med tanke på bestämmelserna om social trygghet i grundlagens 19 §.

Riksdagens grundlagsutskott har ansett att bosättningskravet enligt gällande lag, liksom också de kriterier som hör samman med kravet, är godtagbara med tanke på systemet för grundläggande rättigheter (GrUU 22/2004 rd). Eftersom förslaget syftar till att lindra bosättningskraven enligt den gällande lagen är förslaget inte problematiskt med tanke på de grundläggande rättigheterna. Propositionen innehåller inte heller några ändringsförslag vars förhållande till grundlagen är oklart.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***1.****Lag om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) 1 §, 2 a § 1 punkten, 3 a § 2 mom. 4 punkten, 3 b och 3 c §, 8 § 2 mom. och 19 §, av dem 1 § sådan den lyder i lagarna 584/2008 och 709/2010, 2 a § 1 punkten, 3 b och 3 c § samt 8 § 2 mom. sådana de lyder i lag 635/2004, 3 a § 2 mom. 4 punkten sådan den lyder i lag 1342/2011 samt 19 § sådan den lyder i lag 360/2010, samt
fogas till 3 a § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 635/2004, 325/2009 och 1342/2011, en ny 5 punkt, varvid den nuvarande 5 punkten blir 6 punkt, samt till 12 §, sådan den lyder i lag 635/2004, ett nytt 6 mom. som följer:

1§

Tillämpningsområde

Enligt denna lag avgörs det huruvida följande lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på en person:

1) folkpensionslagen (568/2007), barnbidragslagen (796/1992), lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), lagen om bostadsbidrag (408/1975) och lagen om handikappförmåner (570/2007), samt

2) lagen om bostadsbidrag för pensionstare (571/2007), lagen om frontmannapension (119/1977), lagen om garantipension (703/2010) och lagen om underhållsstöd (580/2008).

Den lagstiftning som nämns i 1 mom. 2 punkten tillämpas dock endast på en person som anses vara stadigvarande bosatt i Finland i enlighet med 3, 3 a eller 4 §.

Denna lag tillämpas inte till den del som något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, nedan EU-förordning 883/2004, eller en in-

ternationell överenskommelse som är bindande för Finland.

2 a §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *arbetstagare* en person i arbetsavtalsförhållande, tjänsteförhållande eller något annat anställningsförhållande och en person som avses i 7 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006), vars arbetstid och inkomster uppfyller kraven enligt 5 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002),

3 a §

Flyttning till Finland

När en person flyttar till Finland beaktas som faktorer som visar att han eller hon bosätter sig här stadigvarande bland annat att han eller hon

4) har ett arbetsavtal eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland eller har beviljats ett EU-blåkort enligt 3 § 26 punkten i utlänningslagen (301/2004),

5) de facto har bott i Finland i minst ett år efter att ha flyttat till landet, eller

6) har andra band till Finland.

3 b §

När tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete eller företagsverksamhet inleds och upphör

Trots bestämmelserna i 3 och 3 a § tillämpas på en arbetstare i 1 § 1 mom. 1 punkten nämnda lagstiftning om social trygghet från och med den tidpunkt då arbetet i Finland inleds, om han eller hon arbetar i minst fyra månader utan avbrott.

På en företagare vars rätt till social trygghet i Finland bestäms med stöd av EU-förordning 883/2004 tillämpas i 1 § 1 mom. 1 punkten nämnda lagstiftning om social trygghet från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, när han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott.

Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet enligt denna lag upphör då det arbete som avses i 1 mom. eller den företagsverksamhet som avses i 2 mom. upphör, om inte annat föranleds av 3 §.

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas dock alltså på en person som uppfyller kravet på uppehållstillstånd i 3 c §, som är registrerad som arbetslös arbetssökande och som söker arbete i Finland, vars föregående arbete har varat minst sex månader.

3 c §

Krav på uppehållstillstånd

Tillämpningen av denna lag förutsätter att vistelsen i landet är laglig. Den berörda personen ska ha ett gällande uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års vistelse i landet, om ett sådant tillstånd krävs för vistelsen.

Kravet på uppehållstillstånd är uppfyllt också då

1) uppehållstillstånd med stöd av 53 § 1 eller 2 mom. i utlänningslagen (301/2004) har beviljats för kortare tid än ett år, eller

2) personen i fråga har rätt att arbeta enligt 78 § 1 eller 2 mom. eller 3 mom. 1, 2, 4, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen.

Kravet på uppehållstillstånd enligt denna lag är uppfyllt redan från och med den tidpunkt då tillståndsansökan lämnats in, om uppehållstillstånd i de fall som avses i 60 § i utlänningslagen har sökts i Finland och beviljats.

8 §

Familjemedlemmar

Detsamma gäller en familjemedlem till en person som vistas utomlands, om familjemedlemmen bor utomlands i samma hushåll som denna person och familjemedlemmen på grundval av EU-förordning 883/2004 eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet och om inget annat följer av EU-förordning 883/2004 eller en internationell överenskommelse.

12 §

Meddelande av beslut

Folkpensionsanstalten meddelar dock inte en person som arbetar utomlands beslut till den del Pensionsskyddscentralen med stöd av 2 § 2 mom. 3 punkten i lagen om Pensionskyddscentralen (397/2006) ska avgöra, om Finlands lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på personen i fråga.

19 §

Tillämpningsbestämmelse

När det i denna lag hänvisas till EU-förordning 883/2004, ska hänvisningen också anses avse en hänvisning till rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda,

egenföretagare eller deras familjer flyttar
inom gemenskapen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 1 kap. 2 § 3 mom.,
ändras 1 kap. 2 § 1 och 2 mom. och 9 kap. 1 § 1 mom. som följer:

1 kap.

Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §

Lagens tillämpningsområde

Försäkrad är den som omfattas av lagstiftningen om social trygghet enligt 3 §, 3 a §, 3 b § 1, 2 eller 4 mom., 3 c § eller 4—8 § eller 10 § 2 mom. i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

En försäkrad är företagare från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, om han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott.

Om det krävs uppehållstillstånd för vistelse, ska dessutom kravet på uppehållstillstånd vara uppfyllt i enlighet med 3 c § 1 mom. eller 2 mom. 1 punkten i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.

9 kap.

Föräldradagpenningar

1 §

Rätt till föräldradagpenning

En försäkrad har rätt till föräldradagpenning förutsatt att han eller hon har varit för-

säkrad i Finland enligt denna lag minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller före adoptionen av ett barn som avses i 11 §. Med tid som försäkrad i Finland jämföras tiden som försäkrad i en annan medlemsstat i Europeis-

ka unionen eller i en stat där unionens lagstiftning tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 21 november 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Social- och hälsovårdsminister *Paula Risikko*

1.

Lag**Lag om ändring av lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993) 1 §, 2 a § 1 punkten, 3 a § 2 mom. 4 punkten, 3 b och 3 c §, 8 § 2 mom. och 19 §, av dem 1 § sådan den lyder i lagarna 584/2008 och 709/2010, 2 a § 1 punkten, 3 b och 3 c § samt 8 § 2 mom. sådana de lyder i lag 635/2004, 3 a § 2 mom. 4 punkten sådan den lyder i lag 1342/2011 samt 19 § sådan den lyder i lag 360/2010, samt

fogas till 3 a § 2 mom., sådant det lyder i lagarna 635/2004, 325/2009 och 1342/2011, en ny 5 punkt, varvid den nuvarande 5 punkten blir 6 punkt, samt till 12 §, sådan den lyder i lag 635/2004, ett nytt 6 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

Om inte annat följer av internationella överenskommelser som är bindande för Finland eller av rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, nedan förordningen om social trygghet, avgörs det enligt denna lag huruvida följande lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på en person:

1) folkpensionslagen (568/2007), barnbidragslagen (796/1992), lagen om moderskapsunderstöd (477/1993) och lagen om bostadsbidrag (408/1975), samt

2) lagen om bostadsbidrag för pensionstare (571/2007), lagen om handikappförmåner (570/2007), lagen om frontmannapension (119/1977), lagen om garantipension (703/2010) och lagen om underhållsstöd

Föreslagen lydelse

1§

Tillämpningsområde

Enligt denna lag avgörs det huruvida följande lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på en person:

1) folkpensionslagen (568/2007), barnbidragslagen (796/1992), lagen om moderskapsunderstöd (477/1993), lagen om bostadsbidrag (408/1975) och lagen om handikappförmåner (570/2007), samt

2) lagen om bostadsbidrag för pensionstare (571/2007), lagen om frontmannapension (119/1977), lagen om garantipension (703/2010) och lagen om underhållsstöd (580/2008).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(580/2008), när det är fråga om tillämpningen av 3, 3 a och 4 § samt 3 och 4 kap. i denna lag.

Den lagstiftning som nämns i 1 mom. 2 punkten tillämpas dock endast på en person som anses vara stadigvarande bosatt i Finland i enlighet med 3, 3 a eller 4 §.

Denna lag tillämpas inte till den del som något annat följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, nedan EU-förordning 883/2004, eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland.

2 a §

2 a §

*Definitioner**Definitioner*

I denna lag avses med

1) arbetstagare en person i arbetsavtalsförhållande, tjänsteförhållande eller annat anställningsförhållande och en person som avses i 1 d § i lagen om pension för arbetstagare (395/1961) vars arbetstid och inkomster uppfyller kraven enligt 5 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002),

I denna lag avses med

1) arbetstagare en person i arbetsavtalsförhållande, tjänsteförhållande eller något annat anställningsförhållande och en person som avses i 7 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006), vars arbetstid och inkomster uppfyller kraven enligt 5 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002),

3 a §

3 a §

*Flyttning till Finland**Flyttning till Finland*

När en person flyttar till Finland beaktas som faktorer som visar att han eller hon bosätter sig här stadigvarande bland annat att han eller hon

När en person flyttar till Finland beaktas som faktorer som visar att han eller hon bosätter sig här stadigvarande bland annat att han eller hon

4) har ett arbetsavtal på minst två år eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland eller har beviljats ett EU-blåkort enligt 3 § 26 punkten i utlänningslagen (301/2004), eller

4) har ett arbetsavtal eller något annat därmed jämförbart avtal för arbete i Finland eller har beviljats ett EU-blåkort enligt 3 § 26 punkten i utlänningslagen (301/2004),

5) *de facto* har bott i Finland i minst ett år efter att ha flyttat till landet, eller
6) *har andra band till Finland.*

3 b §

Arbete och företagsverksamhet

På sådan arbetstagare eller företagare vars rätt till social trygghet i Finland bestäms enligt förordningen om social trygghet, tillämpas lagstiftningen om social trygghet enligt denna lag från och med den tidpunkt då arbetet eller företagsverksamheten inleds, om han eller hon arbetar i minst fyra månader utan avbrott eller har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott.

3 c §

Krav på laglighet

Tillämpningen av denna lag förutsätter att den berörda personen lagligen vistas, bor och arbetar i Finland. Dessutom förutsätts att den som flyttar till Finland har ett gällande uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års vistelse, om ett sådant tillstånd krävs av personen i fråga. Även ett uppehållstillstånd som gäller kortare tid kan av särskilda skäl anses uppfylla villkoret, om det inte finns några hinder för förlängning av uppehållstillståndet.

3 b §

När tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet på grundval av arbete eller företagsverksamhet inleds och upphör

Trots bestämmelserna i 3 och 3 a § tillämpas på en arbetstagare i 1 § 1 mom. 1 punkten nämnda lagstiftning om social trygghet från och med den tidpunkt då arbetet i Finland inleds, om han eller hon arbetar i minst fyra månader utan avbrott.

På en företagare vars rätt till social trygghet i Finland bestäms med stöd av EU-förordning 883/2004 tillämpas i 1 § 1 mom. 1 punkten nämnda lagstiftning om social trygghet från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, när han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott.

Tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet enligt denna lag upphör då det arbete som avses i 1 mom. eller den företagsverksamhet som avses i 2 mom. upphör, om inte annat föranleds av 3 §.

Lagstiftningen om social trygghet tillämpas dock alltjämt på en person som uppfyller kravet på uppehållstillstånd i 3 c §, som är registrerad som arbetslös arbetssökande och som söker arbete i Finland, vars föregående arbete har varat minst sex månader.

3 c §

Krav på uppehållstillstånd

Tillämpningen av denna lag förutsätter att vistelsen i landet är laglig. Den berörda personen ska ha ett gällande uppehållstillstånd som ger rätt till minst ett års vistelse i landet, om ett sådant tillstånd krävs för vistelsen.

Kravet på uppehållstillstånd är uppfyllt också då

1) uppehållstillstånd med stöd av 53 § 1 eller 2 mom. i utlänningslagen (301/2004) har beviljats för kortare tid än ett år, eller

2) personen i fråga har rätt att arbeta enligt 78 § 1 eller 2 mom. eller 3 mom. 1, 2, 4, 5 eller 7 punkten i utlänningslagen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Kravet på uppehållstillstånd enligt denna lag är uppfyllt redan från och med den tidpunkt då tillståndsansökan lämnats in, om uppehållstillstånd i de fall som avses i 60 § i utlänningslagen har sökts i Finland och beviljats.

8 §

8 §

*Familjemedlemmar**Familjemedlemmar*

Detsamma gäller familjemedlemmar till en person som vistas utomlands, om de bor utomlands i samma hushåll som denna person och den i 1 mom. avsedda personen på grundval av förordningen om social trygghet eller en överenskommelse om social trygghet som är bindande för Finland omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet och om inget annat följer av förordningen om social trygghet eller överenskommelsen om social trygghet.

Detsamma gäller *en familjemedlem* till en person som vistas utomlands, *om familjemedlemmen* bor utomlands i samma hushåll som denna person *och familjemedlemmen* på grundval av *EU-förordning 883/2004* eller en internationell överenskommelse som är bindande för Finland omfattas av den finska lagstiftningen om social trygghet och om inget annat följer av *EU-förordning 883/2004* eller en internationell överenskommelse.

12 §

12 §

*Meddelande av beslut**Meddelande av beslut*

Folkpensionsanstalten meddelar dock inte en person som arbetar utomlands beslut till den del Pensionskyddscentralen med stöd av 2 § 2 mom. 3 punkten i lagen om Pensionskyddscentralen (397/2006) ska avgöra, om Finlands lagstiftning om social trygghet ska tillämpas på personen i fråga.

19 §

19 §

*Tillämpningsbestämmelse**Tillämpningsbestämmelse*

När det i denna lag hänvisas till rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, *ska hänvisningen också anses avse en hänvisning till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr*

När det i denna lag hänvisas till *EU-förordning 883/2004*, *ska hänvisningen också anses avse en hänvisning till rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen.*

30

Gällande lydelse

RP 198/2013 rd

Föreslagen lydelse

883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag om ändring av sjukförsäkringslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sjukförsäkringslagen (1224/2004) 1 kap. 2 § 3 mom.,
ändras 1 kap. 2 § 1 och 2 mom. och 9 kap. 1 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §

Lagens tillämpningsområde

Den som är bosatt i Finland är försäkrad i enlighet med denna lag. Vem som är bosatt i Finland avgörs enligt 3, 3 a, 4, 9 och 10 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

En *arbetstagare* eller företagare är försäkrad från och med den tidpunkt då arbetet eller företagsverksamheten inleds, om han eller hon arbetar i minst fyra månader utan avbrott eller har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott.

Försäkrad är även den som omfattas av lagstiftningen om social trygghet enligt 5—8 § i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.

Föreslagen lydelse

1 kap.

Lagens syfte och tillämpningsområde

2 §

Lagens tillämpningsområde

Försäkrad är den som omfattas av lagstiftningen om social trygghet enligt 3 §, 3 a §, 3 b § 1, 2 eller 4 mom., 3 c § eller 4—8 § eller 10 § 2 mom. i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet (1573/1993).

En försäkrad är företagare från och med den tidpunkt då företagsverksamheten inleds, om han eller hon har utövat företagsverksamhet i minst fyra månader utan avbrott. *Om det krävs uppehållstillstånd för vistelse, ska dessutom kravet på uppehållstillstånd vara uppfyllt i enlighet med 3 c § 1 mom. eller 2 mom. 1 punkten i lagen om tillämpning av lagstiftningen om bosättningsbaserad social trygghet.*

(upphävs)

9 kap.

Föräldradagpenningar

1 §

Rätt till föräldradagpenning

En försäkrad har rätt till föräldradagpenning förutsatt att han eller hon har varit bosatt i Finland minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller före adoptionen av ett barn som avses i 11 §. Med boende i Finland jämföras tiden såsom försäkrad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat där gemenskapsrätten tillämpas.

9 kap.

Föräldradagpenningar

1 §

Rätt till föräldradagpenning

En försäkrad har rätt till föräldradagpenning förutsatt att han eller hon har varit *försäkrad* i Finland enligt denna lag minst 180 dagar omedelbart före den beräknade tidpunkten för nedkomsten eller före adoptionen av ett barn som avses i 11 §. Med *tid som försäkrad* i Finland jämföras tiden som försäkrad i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller i en stat där *unionens lagstiftning* tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 20 .